

Πράγα, 29/2 και 1/3/2016

Φορέας Υλοποίησης: EJTN

Τόπος Διεξαγωγής: Πράγα

Ημερομηνία: 29/2 και 1/3/2016

Τίτλος: European Civil Procedure in Family Law Matters

Συμμετοχές :

Κόστα Ολυμπία και Κώνστα Ελευθερία, Πρόεδροι Πρωτοδικών

Έκθεση Πεπραγμένων

Είχαμε την τιμή και την χαρά να συμμετάσχουμε, κατόπιν εγκρίσεως του Γενικού Διευθυντή της Σχολής Δικαστών, τον οποίο και ευχαριστούμε, στο σεμινάριο που διοργανώθηκε από το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Εκπαίδευσης Δικαστών (European Judicial Training Network –EJTN), και πραγματοποιήθηκε στην Τσέχικη Ακαδημία Δικαστών στη Πράγα υπό την προεδρία της Zuzana Fiserova, Υφυπουργού της Τσέχικης Δημοκρατίας, αρμόδια για τις διεθνείς και συνταγματικές υποθέσεις, εργασθείσα ως νομικός και σε διάφορες άλλες θέσεις του Υπουργείου Δικαιοσύνης της Τσεχίας στο παρελθόν. Στο σεμινάριο συμμετείχαν δικαστές από όλες τις χώρες μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι εργασίες διεξήχθησαν στην αγγλική γλώσσα.

Θέμα του σεμιναρίου αποτέλεσε ο κανονισμός 2201/2003 του Συμβουλίου, της 27ης Νοεμβρίου 2003, για τη διεθνή δικαιοδοσία και την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων σε γαμικές διαφορές και διαφορές γονικής μέριμνας, γνωστός ως «Βρυξέλλες ΙΙα», που εφαρμόζεται σε όλα τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης με μοναδική εξαίρεση τη Δανία. Σε γενικές γραμμές έγινε μια ενδελεχή παρουσίαση του κανονισμού που περιλαμβάνει κανόνες περί διεθνούς δικαιοδοσίας και αναγνώρισης σε αστικές υποθέσεις όσον αφορά το διαζύγιο, τον δικαστικό χωρισμό και την ακύρωση γάμου. Καθορίζονται ενιαίοι κανόνες για τη ρύθμιση των συγκρούσεων δικαιοδοσίας μεταξύ των κρατών μελών και διευκολύνεται η ελεύθερη κυκλοφορία των αποφάσεων, των δημόσιων εγγράφων και των συμφωνιών εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης μέσω της θέσπισης διατάξεων σχετικά με την αναγνώριση και την εκτέλεσή τους σε άλλο κράτος μέλος. Ο κανονισμός συμπληρώνει τη σύμβαση της Χάγης της 25ης Οκτωβρίου 1980 για τα αστικά θέματα της διεθνούς απαγωγής παιδιών ενώ με διατάξεις του καθορίζει τις σχέσεις του με ορισμένες διατάξεις της σύμβασης της Χάγης, αλλά και εκείνης

της 19ης Οκτωβρίου 1996, για τη διεθνή δικαιοδοσία, το εφαρμοστέο δίκαιο, την αναγνώριση, εκτέλεση και συνεργασία όσον αφορά τη γονική μέριμνα και την προστασία των παιδιών. Επίσης θεσπίζονται κανόνες παρέκτασης αρμοδιότητας που ευνοούν την εξεύρεση συναινετικής λύσης, και ιδίως την αποφυγή της εκδίκασης των υποθέσεων διαζυγίου και γονικής μέριμνας από δικαστήρια διαφορετικών κρατών μελών (άρθρο 12), ενώ προβλέπεται η δυνατότητα παραπομπής μιας υπόθεσης από το ένα δικαστήριο κράτους μέλους σε δικαστήριο καταλληλότερο να εκδικάσει την υπόθεση, εφόσον αυτό εξυπηρετεί το ύψιστο συμφέρον του παιδιού (άρθρο 15). Σε επείγουσες περιπτώσεις δύναται η δυνατότητα λήψης προσωρινών μέτρων από τα δικαστήρια κράτους μέλους για παιδί το οποίο ευρίσκεται στο έδαφός τους, ακόμη και αν τα εν λόγω δικαστήρια δεν έχουν δικαιοδοσία ως προς την ουσία της υπόθεσης (άρθρο 20). Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε απ'όλους τους ομιλητές στο θέμα της δικαιοδοσίας του δικαστηρίου κράτους μέλους επί γαμικών διαφορών, ιδίως εάν i) τουλάχιστον ο ένας εκ των συζύγων είχε τη συνήθη διαμονή του σε αυτό το κράτος μέλος για δεδομένο ελάχιστο χρονικό διάστημα, ή ii) και οι δύο σύζυγοι έχουν την ιθαγένεια αυτού του κράτους μέλους, ανεξάρτητα από το εάν διαμένουν στην Ένωση ή σε τρίτη χώρα (άρθρο 3), ενώ αναλύθηκαν και οι επικουρικές δικαιοδοτικές βάσεις του κανονισμού (άρθρο 7) όπου η πρόσβαση των συζύγων που έχουν διαφορετικές ιθαγένειες της Ένωσης και διαμένουν σε τρίτη χώρα σε δικαστήριο κράτους μέλους εξαρτάται από το δίκαιο κάθε κράτους μέλους .

Κατά το πρώτο μέρος της συνάντησης, στις 29 Φεβρουαρίου 2016 και ώρα 9:30 έως τις 10:15π.μ παρουσιάστηκε, από τον Ιταλό εισηγητή Pietro Franzina καθηγητή Διεθνούς Δικαίου του Πανεπιστημίου της Φεράνα και ειδικού συνεργάτη του Ευρωπαϊκού Δικτύου Πολιτικών και Εμπορικών Υποθέσεων του Υπουργείου Δικαιοσύνης της Ιταλίας οι θεματικές ενότητες «Setting the scene: key aspects of the EU acquis in family matters» και «Cross-border divorce within the EU Introduction to the jurisdiction rules in the Brussels II bis Regulation». Κατά την διάλεξη αναπτύχθηκαν τα κύρια σημεία του ισχύοντος στην Ε.Ε. νομικού πλαισίου για την διεθνή δικαιοδοσία και την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων σε γαμικές διαφορές και την συνεργασία μεταξύ των αρμοδίων αρχών. Έγινε ειδική μνεία στις επαναλαμβανόμενες πρακτικές δυσκολίες εφαρμογής των κανόνων καθώς οι κανόνες της ΕΕ (και οι

συμβάσεις) μιλούν μια δική τους γλώσσα, την οποία το ΔΕΕ ερμηνεύει κάθε φορά αυτοτελώς. Τέθηκε το ζήτημα της μη ρύθμισης από τον κανονισμό σχετικά με την διάλυση γάμου μεταξύ ατόμων του ίδιου φύλου καθώς και του χωρισμού που συντελείται χωρίς την μεσολάβηση του δικαστηρίου. Αναλύθηκε το θέμα της δικαιοδοσίας και της δυνατότητας λήψης προσωρινών μέτρων, ενώ έμφαση δόθηκε στην ερμηνεία των όρων της συνήθους διαμονής των συζύγων, όπου κατά τον ομιλητή η κοινωνική ένταξη είναι το κλειδί για τον προσδιορισμό της έννοιας αλλά και το πρόβλημα με τη διπλή υπηκοότητα. Οι κανόνες διεθνούς δικαιοδοσίας σχετικά με την ανταγωγή αλλά και την ιθαγένεια του ενάγοντος αποτέλεσαν αντικείμενο σχολιασμού και ανάλυσης από τον ομιλητή ενώ τέθηκαν πρακτικά ζητήματα όπως τι θα συμβεί αν ο εναγόμενος δεν κατορθώσει να θέσει το ζήτημα της έλλειψης δικαιοδοσίας, ή τι θα συμβεί στην περίπτωση που ο εναγόμενος δεν παρίσταται; Ακολούθησε συζήτηση μεταξύ των συμμετεχόντων και αντηλλάγησαν απόψεις για τη βελτίωση του υφιστάμενου συστήματος.

Ακολούθησε η Γερμανίδα δικαστής του Εφετείου του Χαμ με ειδίκευση σε διεθνείς οικογενειακές υποθέσεις Ms. Ruth Feldkemper-Bentrup που ανέπτυξε το θέμα «**Cross-border parental responsibility, jurisdiction rules, including prorogation of jurisdiction**», τονίζοντας ότι το πεδίο εφαρμογής του κανονισμού έχει πολύ μεγάλη ομοιότητα με εκείνο της σύμβασης της Χάγης της 19ης Οκτωβρίου 1996 για τη διεθνή δικαιοδοσία, ανέπτυξε θέματα περί του εφαρμοστέου δίκαιου ως προς την αναγνώριση, εκτέλεση και συνεργασία όσον αφορά τη γονική μέριμνα και τα μέτρα για την προστασία των παιδιών. Καθώς και τα δύο νομικά κείμενα περιλαμβάνουν κανόνες περί διεθνούς δικαιοδοσίας, αναγνώρισης και εκτέλεσης των αποφάσεων γονικής μέριμνας, η σημαντικότερη διαφορά είναι ότι η σύμβαση της Χάγης του 1996 περιλαμβάνει επιπλέον κανόνες σχετικά με το εφαρμοστέο δίκαιο. Στην πολλή ενδιαφέρουσα ομιλία της, η ομιλήτρια περιέλαβε σημαντικές αποφάσεις του ΔΕΕ, οι οποίες αποτέλεσαν σταθμό στα ζητήματα σχετικά με την επιμέλεια ανηλίκων τέκνων. Ανέλυσε τον βασικό κανόνα γενικής δικαιοδοσίας βάσει της συνήθους διαμονής του παιδιού (άρθρο 8), ούτως ώστε να διασφαλίζεται η ύπαρξη πραγματικού συνδέσμου μεταξύ του παιδιού και του κράτους μέλους που ασκεί διεθνή δικαιοδοσία. Η αρχή αυτή ενισχύεται από τις διατάξεις περί αρμοδιότητας που είναι εφαρμοστέες σε διασυνοριακές υποθέσεις απαγωγής παιδιού (άρθρο 10).

Στις υποθέσεις αυτές, τα δικαστήρια του κράτους μέλους στο οποίο είχε τη συνήθη διαμονή του το παιδί, «δικαστήριο προέλευσης», αμέσως πριν από την απαγωγή του, διατηρούν την αρμοδιότητά τους έως ότου το τέκνο αποκτήσει συνήθη κατοικία σε άλλο κράτος μέλος και εφόσον πληρούνται ορισμένες συμπληρωματικές προϋποθέσεις, ιδίως έως ότου το δικαστήριο προέλευσης εκδώσει απόφαση για επιμέλεια που δεν συνεπάγεται την επιστροφή του παιδιού. Προβλέπεται, επίσης, ο κανόνας της εκκρεμοδικίας, βάσει του οποίου το δικαστήριο που επιλαμβάνεται δεύτερο προσφυγής αναστέλλει τη διαδικασία του μέχρι να διαπιστωθεί η διεθνής δικαιοδοσία του δικαστηρίου που επελήφθη πρώτο, ούτως ώστε να αποφεύγονται παράλληλες διαδικασίες σε διαφορετικά κράτη μέλη και αντιφατικές δικαστικές αποφάσεις, έχει εγείρει ζητήματα ερμηνείας .

Κατόπιν, μεταξύ 14:00 –14:30 συζητήθηκε ένα πρακτικό θέμα γαμικής διαφοράς σχετικά με το ζήτημα της εκκρεμοδικίας και τέθηκαν ερωτήματα από τους παριστάμενους συμμετέχοντες δικαστές ενώ διατυπώθηκαν απόψεις επί των τεθέντων ζητημάτων.

Στο δεύτερο μέρος της συνάντησης της ίδιας ημέρας ο δικηγόρος -συνεργάτης για πολλά έτη του Υπουργείου Δικαιοσύνης της Σκοτίας σε ζητήματα συνεργασίας σε πολιτικές υποθέσεις και ιδιωτικού διεθνούς δικαίου, συμμετέχων στις διαπραγματεύσεις για την υιοθέτηση των συμβάσεων της Χαγής και ειδικός σύμβουλος και διεθνής αναλυτής του Υπουργείου Δικαιοσύνης στο Κόσοβο για τη διαμόρφωση νομικών διατάξεων για ζητήματα απαγωγής παιδιών- Peter Beaton, ανέπτυξε το θέμα «Recognition and enforcement of judgements, including rules on access rights and child abduction», όπου μετά από μια συνοπτική παρουσίαση των κανόνων που ισχύουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση σχετικά με τις γαμικές διαφορές και την γονική μέριμνα, στην συνέχεια απάντησε σε ερωτήματα όπως ποιο δικαστήριο κράτους μέλους έχει κατά κανόνα δικαιοδοσία επί των θεμάτων εάν το παιδί έχει συνήθη διαμονή σε αυτό το κράτος μέλος κατά τη στιγμή της άσκησης της προσφυγής (άρθρο 8). Ειδικότερα εάν το παιδί έχει τη συνήθη διαμονή του σε τρίτη χώρα, μπορεί και σε αυτή την περίπτωση να διαπιστωθεί η δικαιοδοσία δικαστηρίου κράτους μέλους, υπό τον όρο ότι η αρμοδιότητα του εν λόγω δικαστηρίου έχει γίνει ρητώς αποδεκτή από τους συζύγους και είναι προς το ύψιστο συμφέρον του παιδιού (άρθρο 12). Σε περίπτωση ασυμφωνίας μεταξύ

των γονέων, η δυνατότητα κίνησης διαδικασιών ενώπιον δικαστηρίου κράτους μέλους για παιδί το οποίο έχει τη συνήθη διαμονή του σε τρίτη χώρα εξαρτάται, δυνάμει των διατάξεων σχετικά με τις επικουρικές δικαιοδοτικές βάσεις, από το δίκαιο κάθε κράτους μέλους (άρθρο 14) . Επίσης, σύμφωνα με το άρθρο 21 του καν. δεν είναι αναγκαίο να χρησιμοποιείται καμία ειδική διαδικασία για την αναγνώριση σε ένα κράτος μέλος της ΕΕ απόφασης που έχει εκδοθεί σε άλλο κράτος μέλος. Κάθε ενδιαφερόμενος μπορεί να ζητήσει δικαστική απόφαση για γαμική διαφορά, η οποία έχει εκδοθεί από δικαστήριο κράτους μέλους, να αναγνωρισθεί ή να μην αναγνωρισθεί και να κηρυχθεί εκτελεστή σε άλλο κράτος μέλος. Το αίτημα για την κήρυξη της εκτελεστότητας υποβάλλεται στο αρμόδιο δικαστήριο του κράτους μέλους στο οποίο ζητείται η αναγνώριση και εκτέλεση. Το συγκεκριμένο δικαστήριο κηρύσσει αμελλητί το εκτελεστό της απόφασης στο εν λόγω κράτος μέλος. Στο άρθρο 22 αναφέρονται συγκεκριμένοι λόγοι βάσει των οποίων μια απόφαση μπορεί να μην αναγνωρισθεί. Το δικαστήριο από το οποίο ζητείται η αναγνώριση δεν μπορεί να ερευνήσει τη δικαιοδοσία του δικαστηρίου του κράτους μέλους προελεύσεως που εξέδωσε την απόφαση (Άρθρο 24), να εφαρμόσει το κριτήριο της δημόσιας τάξης στους κανόνες διεθνούς δικαιοδοσίας που ορίζονται στα άρθρα 3 έως 7 του κανονισμού (Άρθρο 24), να αρνηθεί να αναγνωρίσει τη δικαστική απόφαση, επειδή η νομοθεσία του κράτους μέλους αναγνώρισης δεν θα επέτρεπε μια απόφαση σε γαμικές διαφορές για τα ίδια πραγματικά περιστατικά (Άρθρο 25) ή σε καμία περίπτωση να αναθεωρήσει την απόφαση επί της ουσίας (Άρθρο 26). Ακολουθώντας, αναλύθηκαν τα σχετικά άρθρα για την αναγνώριση και εκτελεστότητα αποφάσεων που αφορούν την γονική μέριμνα. Δόθηκε έμφαση στην διάταξη του κανονισμού που αφορά την τοποθέτηση του παιδιού σε ανάδοχη οικογένεια ή σε ίδρυμα σε άλλο κράτος μέλος. Μια τέτοια απόφαση, που εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού, υπόκειται σε ειδικές διατάξεις όσον αφορά τη συνεργασία μεταξύ των δικαστηρίων και των κεντρικών και άλλων αρχών των κρατών μελών που ορίζονται στο άρθρο 56. Εν ολίγοις, πριν ένα δικαστήριο κράτους μέλους μπορέσει να διατάξει την τοποθέτηση παιδιού σε ανάδοχη οικογένεια ή ίδρυμα σε άλλο κράτος μέλος, πρέπει να συμβουλευτεί την κεντρική αρχή ή άλλη αρμόδια αρχή όσον αφορά την παρέμβαση από δημόσια αρχή στο δεύτερο κράτος μέλος. Δόθηκε έμφαση στο ποιες υποθέσεις καλύπτονται από τον κανονισμό και ποιες καλύπτονται

από τη Σύμβαση της Χάγης του 1996, σύμφωνα με τα άρθρα 61 και 62 του καν. Τέλος υπήρξε συζήτηση πάνω σε μια υπόθεση εργασίας, όπου οι έννοιες και οι προβληματισμοί που διατυπώθηκαν προηγουμένως από τον ομιλητή, έγιναν στην πράξη κατανοητοί από τους συμμετέχοντες.

Την επόμενη ημέρα η ομιλήτρια Ms. Myriam de Hemptinne, δικηγόρος και ήδη δικαστής του Εφετείου των Βρυξελλών από το 2005, διορισθείσα ως αρμόδια δικαστής στο Διενθές Δίκτυο Δικαστών της Χάγης για οικογενειακά ζητήματα και εκπαιδευτρια σε ζητήματα διεθνούς και ευρωπαϊκού δικαίου στο οικογενειακό δίκαιο, ανέπτυξε ζητήματα σχετικά με την συνεργασία μεταξύ δικαστηρίων αλλά και κρατών μελών «Cross-border communication between courts Transfer to a court better placed to hear a case and child abduction cases». Ο κανονισμός θεσπίζει διατάξεις σχετικά με τη συνεργασία μεταξύ των κεντρικών αρχών για θέματα γονικής μέριμνας. Η συνεργασία αυτή είναι αναγκαία για την αποτελεσματική εφαρμογή του κανονισμού. Για παράδειγμα, οι κεντρικές αρχές πρέπει να συγκεντρώνουν και να ανταλλάσσουν πληροφορίες σχετικά με την κατάσταση του παιδιού (αναφορικά με διαδικασίες επιμέλειας ή επιστροφής του παιδιού), να παρέχουν συνδρομή στους δικαιούχους γονικής μέριμνας για την αναγνώριση και εκτέλεση των οικείων αποφάσεων (ιδίως όσον αφορά τα δικαιώματα προσωπικής επικοινωνίας και την επιστροφή του παιδιού) και να διευκολύνουν τη διαμεσολάβηση. Επίσης, οι κεντρικές αρχές πραγματοποιούν στο πλαίσιο του ΕΔΔ τακτικές συνεδριάσεις με σκοπό την ανταλλαγή απόψεων σχετικά με τις πρακτικές τους, καθώς και διμερείς συναντήσεις για τη συζήτηση των υπό εξέλιξη υποθέσεων.

Τέλος ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα υπήρξε η ομιλία του ψυχολόγου Mr. Radek Ptacek, καθηγητή στην 1η Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου του Καρόλου στην Πράγα, ο οποίος ανέπτυξε το θέμα «Identifying child's opinion/hearing of a child – a psychological overview», παρέχοντας ενδιαφέροντα στοιχεία στους παρευρισκόμενους δικαστές σχετικά με τον τρόπο προσέγγισης των ανηλίκων κατά την επικοινωνία του Δικαστηρίου με αυτό αλλά και την ψυχική κατάσταση στην οποία το τελευταίο βρίσκεται κατά την επαφή με τον Δικαστή. Στο τέλος της συνεδρίασης ακούστηκαν οι εθνικές εμπειρίες των δικαστών κατά την επικοινωνίας τους με τα ανήλικα και οι προβληματισμοί τους.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Ο κανονισμός αποτελεί ένα νομοθέτημα που αν και με προβλήματα έχει αποφέρει σημαντικά οφέλη στους ευρωπαίους πολίτες. Έχει συμβάλει στη διευθέτηση αυξανόμενου αριθμού γαμικών διαφορών και διαφορών γονικής μέριμνας διασυνοριακού χαρακτήρα μέσω ενός ολοκληρωμένου συστήματος κανόνων δικαιοδοσίας, ενός σχετικά αποτελεσματικού συστήματος συνεργασίας μεταξύ των κεντρικών αρχών των κρατών μελών μέσω της αποφυγής παράλληλων διαδικασιών λόγω κυρίως της ελεύθερης κυκλοφορίας αποφάσεων, δημόσιων εγγράφων και συμφωνιών. Οι διατάξεις σχετικά με την επιστροφή του παιδιού, οι οποίες συμπληρώνουν τη σύμβαση της Χάγης του 1980 που έχει ως στόχο την αποτροπή της απαγωγής παιδιών από γονείς μεταξύ κρατών μελών, θεωρούνται ιδιαίτερως χρήσιμες.